

Utbildningsinspektion i Havdhems skola och Öja skola, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområdet	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Havdhems skola och Öja skola den 29-31 maj 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Gotlands kommun och Havdhem och Öja skolor, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Havdhem och Öja skolor intervjuades rektor, lärare, elever, elevvårdspersonal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Havdhems skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	5
Grundskola	100

Öja skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	6
Grundskola	55

Källa: Skolans egna uppgifter från vårterminen 2007.

På Havdhems skola och Öja skola har förskoleklass och grundskolans årskurs 1–6 inspekterats.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Havdhems skola och Öja skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att skolorna övervägande svarar mot det nationella uppdragets krav. Den dominerande bilden är att eleverna är trygga och trivs på sina skolor. Dock finns det områden som bör utvecklas. Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning i andra ämnen än svenska, engelska och matematik vilket inte är i enlighet med författningarna. Dessutom måste skolorna tillse att eleverna får undervisning i alla ämnen.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 6 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen, avsnitt 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolornas likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever, 2 § förordningen om elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).
- Havdhems skola ger inte alla elever som behöver det särskilt stöd (4 kap. 1 § skollagen, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Elever ges inte förutsättningar att uppnå de nationella målen i hem- och konsumentkunskap (Havdhem och Öja skolor), musik (Havdhems skola) och elevens val (Öja skola) (bilaga 3 till skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Kvalitetsredovisningarna utarbetas inte under medverkan av elever (4 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolorna bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.
- Elevers kunskapsresultat bör förbättras på skolorna.
- Elevers inflytande över lärandet på skolorna bör förbättras så att det omfattar alla grupper.
- Skolornas åtgärdsprogram bör förbättras till sitt innehåll.
- Skolornas individuella utvecklingsplaner uppfyller inte till alla delar de krav som ställs på sådana planer.
- Kvalitetsredovisningarna bör förbättras.
- Den pedagogiska ledningen och förtrogenheten på skolorna bör utvecklas.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Av inspektionen framgår att verksamheten i skolornas förskoleklasser rymmer såväl lek, rörelse och skapande verksamhet som grundläggande språkliga och matematiska begrepp. Inspektörerna bedömer att förskoleklassernas verksamhet ger eleverna goda förutsättningar att utvecklas på det sätt som anges i de nationella målen för skolformen.

Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att det följs upp och utvärderas i relation till de nationella målen. Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolnivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Inspektionen visar att skolorna har en systematisk uppföljning av svenska, engelska och matematik. Inspektionen visar också att lärarna har en god kännedom om elevernas kunskaper även i övriga ämnen. Dock finns ingen samlad bild av huruvida eleverna uppnår målen i skolans alla ämnen. Några systematiska sammanställningar för hur stor andel av eleverna som uppnår de nationella målen i årskurs 5 i kursplanernas ämnen finns inte. Inspektörerna bedömer att skolan måste förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av skolans samlade resultat vad gäller elevernas kunskaper i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5. I detta sammanhang bör även resultat från elever i grundskolans lägre årskurser och eventuella skillnader i resultat mellan pojkar och flickor analyseras.

I läroplanen och de nationella kursplanerna anges mål för utbildningen, såväl övergripande mål som i olika ämnen. Skolan ska klargöra för eleverna vilka målen är och kontinuerligt följa upp elevernas kunskapsutveckling. I läroplanen framgår också att rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Skolorna har arbetat fram "lokala uppnåendemål" i samtliga ämnen med utgångspunkt i de nationella styrdokumentet och den kommunala skolplanen. Dessa mål har utarbetats i samarbete mellan de två skolorna men har vid tidpunkten för inspektionen bara delvis tagits i bruk. Av inspektörernas intervjuer med elever på skolorna framgår att deras kännedom om målen varierar, vilket också lärarna bekräftar.

Inspektörerna bedömer att skolorna bör förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen och att rektorns roll i detta arbete bör förstärkas.

Resultaten på de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik på skolorna visar en viss variation mellan åren 2005 och 2007. Havdhems skola har en måluppfyllelse mellan 78-89 procent och Öja skola har en måluppfyllelse mellan 66-78 procent läsåret 2006/07. Rektorn analyserar dessa resultat tillsammans med andra rektorer i området, där också jämförelser görs mellan de olika skolorna. Enligt rektorn skiftar resultaten beroende dels på elevkullarnas storlek dels på lärarnas bedömning. En framtidsytande åtgärd är en satsning på kompetensutveckling inriktad mot lärares utvärdering och bedömning av resultat. Inspektörerna bedömer att skolorna ytterligare bör arbeta för att förbättra elevernas kunskapsresultat.

Normer och värden

I skolornas kvalitetsredovisning för åren 2005/06 finns redovisat resultat från enkätundersökningar gällande normer och värden. Ett resultat som redovisas under rubriken ”trygghet och hälsa” bland elever i åk 3 och årskurs 5 visar att 96-97 procent av eleverna är trygga på skolorna. Åtgärder för att ytterligare förbättra dessa resultat är fortsatt förebyggande arbete, förbättrad likabehandlingsplan och fortsatt arbete med förhållningssättet hos personalen.

På skolan förs kontinuerligt samtal om elevernas utveckling till ansvarskännande människor. Några konkreta resultat huruvida skolan uppnår ett gott resultat kring detta finns dock inte även om rektor och lärarna säger sig se att eleverna utvecklar sådana värderingar. Det är viktigt att rektorerna tydligt fortsätter utvärdera skolornas arbete så att det säkerställs att eleverna utvecklar de värderingar som läroplanen beskriver.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet uttrycker att eleverna ska få ett reellt inflytande över utbildningens utformning och enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer. På skolorna kan inspektörerna se att elevernas inflytande över sitt lärande ser olika ut i de olika grupperna. I en del grupper kan eleverna enbart välja mellan redan förutbestämda uppgifter. I andra grupper får eleverna välja hur de vill arbeta men ges också möjligheten att kunna påverka uppgifternas utformning. I en del klasser har eleverna också möjlighet att vara med då teman, områden och lektioner planeras. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över utbildningens utformning delvis finns på skolorna dock bör inflytandet förbättras så att det omfattar alla grupper på skolorna.

Enligt grundskoleförordningen ska i varje klass eller undervisningsgrupp eleverna ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. Skolorna samverkar med sina elever genom klass-elev- och skolråd dit eleverna väljs av sina kamrater. I alla klasser hålls klassråd och därifrån förs elevernas synpunkter vidare till skolornas elevråd. Eleverna är också representerade i de olika skolornas skolråd där de ges ytterligare möjlighet till samverkan. I ett skolråd sitter två elever och lärare samt föräldrar till eleverna och rektorn. Skolråden samverkar också mellan skolorna. Eleverna upplever att skolorna ger dem möjligheter att samverka kring viktiga frågor och att skolorna tar dem på allvar. Lärare och eleverna tycker arbetet är viktigt och eleverna ger flera exempel på vad klass- och elevrådet har uppnått. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över verksamheten på skolorna är bra.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplan och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Samtliga intervjuade uppger att personalen på skolorna vidtar åtgärder om kränkningar skulle ske. Skolorna arbetar förebyggande mot trakasserier och kränkande behandling. Detta förebyggande arbete görs bland annat med hjälp av ett pedagogiskt program som tränar elevernas sociala och emotionella förmåga. Detta arbete genomförs från förskoleklassen till årskurs 6 på bägge skolorna. Bägge skolorna har en verksamhet med kamratstödjare som fungerar på ett sådant sätt att kamratstödjarna är sina kamrater behjälpliga bland annat på raster. De yngre eleverna uppger att de känner ett stöd och en större trygghet speciellt vid rastsituationer tack vare kamratstödjarna. Under verksamhetsbesöken på skolorna kunde inspektörerna också se elever som på flera olika sätt visade varandra respekt och tog ansvar för varandras trivsel och om så inte skulle vara fallet visar lärarna eleverna tillrätta. Inspektörerna fick också vid verksamhetsbesöken se elever som på ett respektfullt och trevligt sätt visade varandra tillrätta. Bägge skolorna präglas av studiero.

Skolornas regler har tagits fram tillsammans med eleverna och föräldrar på båda skolorna. Trots detta är elevernas kännedom om reglerna på Havdhems skola svag. På Öja skola känner eleverna till reglerna. Inspektörerna bedömer att Havdhems skola ytterligare kan förtydliga de i samråd framtagna reglerna för skolans elever.

Det råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagens ändamål är att främja barn och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar. I planen ska åtgärder redovisas och den ska följas upp varje år. Eleverna måste vara delaktiga i framtagandet av likabehandlingsplanen. Skolorna har varsin likabehandlingsplan som förutom beskrivningen av de förebyggande åtgärderna är identiska. Planerna innehåller bland annat en uppräkningslista av diskrimineringsgrunderna, tillvägagångssätt vid akuta situationer, en arbetsordning vid misstänkt kränkande behandling och mobbning samt som nämndes förebyggande åtgärder med skolregler. Dock saknas vilka insatser skolorna ämnar genomföra under året samt ansvarsfördelningen mellan rektor och personal. Inte heller går att utläsa hur skolans åtgärder utvärderas och dokumenteras. Planerna presenteras på föräldramöten och eleverna får kunskap om planerna i samband med klassråden. Trots detta är planen inte så känd bland elever och föräldrar. I det förebyggande arbetet använder sig skolorna enligt

likabehandlingsplanen av bland annat regelbundna diskussioner kring attityder i klasserna. Både elever och deras föräldrar uppger att de vet vart de ska vända sig om kränkningar inträffar mellan elever eller om någon vuxen kränker eleverna. Inspektörerna bedömer att Havdhems och Öja skolor måste ha var sin likabehandlingsplan anpassade efter varje skolas förutsättningar och med delaktighet av den enskilda skolans elever. Planerna ska också beskriva vilka insatser som avses genomföras under läsåret. Skolorna måste också på ett tydligare sätt i likabehandlingsplanen beskriva rutiner för hur personalen ska agera vid kränkande behandling och ansvarsfördelningen mellan rektorn och personal. Slutligen ska händelser och åtgärder alltid utvärderas och dokumenteras.

Innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen

I intervjuer uppger lärarna på skolorna att de diskuterar läroplanen och de nationella kursplanerna och utformar undervisningen utifrån dessa. Vid verksamhetsbesöken på skolorna ser inspektörerna en hel del goda exempel på att strävansmålen ligger till grund för undervisningen och att eleverna ges goda möjligheter att utveckla de kunskapskvaliteter som anges i målen. För eleverna presenteras mål och målbeskrivningar vilka är i linje med de nationella målen i kursplanerna. Verksamhetsbesök och intervjuer visar att organisationen av undervisningen i grupper och utnyttjande av skolornas lokaler är flexibel så att det stora flertalet elever ges möjligheter att arbeta för att uppnå de olika former av kunskap som läroplanen beskriver. Inspektörerna bedömer att skolorna utför ett gott arbete med att utveckla de undervisningskvaliteter som läroplanen anger.

Individanpassning och stöd

Genom flexibla gruppindelningar och flexibel användning av skolornas lokaler samt ett maximalt nyttjande av lärarnas olika kompetenser ges förutsättningarna att ge de flesta eleverna stöd och särskilt stöd. Enligt rektorn finns dock inte möjlighet att ge alla elever i behov av särskilt stöd på Havdhems skola. Skolorna har del i en specialpedagog. Specialpedagogen har inriktningen mot förskola förskoleklass och årskurserna 1–3. Skolorna har också en anställd arbetsterapeut. Arbetsterapeuten arbetar i första hand med elever som har motoriska störningar och koncentrationssvårigheter. Båda skolorna har åtgärdsprogram till de elever som har behov av särskilt stöd. Bägge skolorna bör i sina åtgärdsprogram tydligare beskriva stödets art för att på så vis lättare få till stånd en framtida utvärdering av den eventuella utveckling som skett. De åtgärdsprogram som finns på Havdhems skola bör även förbättras så att det tydligare framgår vilka mål skolan eftersträvar med sina åtgärdsprogram. Inspektörerna bedömer att Havdhems skola måste tillse att alla elever i behov av särskilt stöd får det stöd de enligt författningarna har rätt till. Skolorna bör förbättra sina åtgärdsprogram enligt ovan.

Varje skola ska ha en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev. Planen ska vara ett framtidsytande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Vid utvecklingssamtalet ska läraren i planen skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Inspektörerna har tagit del av exempel på individuella utvecklingsplaner och finner att det ofta är svårt att utläsa vilka de tänkta framtidsytande åtgärderna är och på vilket sätt elever ges ökade möjligheter att ta ansvar för sina studier. Ofta saknas ibland realistiska och uppnåbara mål på kort och lång sikt.

Skolorna bör också i elevernas individuella utvecklingsplaner utgå från var eleven befinner sig i förhållande till läroplanens och kursplanernas mål. Inspektörerna bedömer att de individuella utvecklingsplanerna bör förbättras ytterligare.

Utvärdering av lärandet och bedömning

Elevernas kunskapsutveckling utvärderas av lärarna på flera olika sätt. Som exempel kan nämnas ett läsutvecklingsschema (LUS), direktutvärdering i samband med lektioner, läxförhör, redovisningar, tester, diagnoser, nationella ämnesprov, portfolio med mera. Utvecklingssamtal sker minst en gång per termin och där används förutom den individuella utvecklingsplanen dokumentationen i portfolio som underlag vid samtalen. Föräldrar och elever säger sig vara nöjda med utvecklingssamtalen där elevernas framsteg beskrivs. I ämnet idrott- och hälsa dokumenteras elevernas framsteg genom film och foto som sedan används vid utvärdering av elevernas färdigheter men också att till att utvärdera själva undervisningen för att på detta sätt i högre grad bli medveten och utveckla lärandet för eleverna. Bedömningsfrågor diskuteras även på arbetslagsmöten. Trots detta uppfattar inspektörerna att det finns olikheter mellan lärarna då det gäller att bedöma elevernas kunskaper. Inspektörerna bedömer att skolorna kontinuerligt och på ett allsidigt sätt utvärderar elevernas kunskaper. Skolorna kan dock i en högre grad diskutera bedömningar och måluppfyllelse och tydligare koppla denna diskussion till de nationella målen i till exempel kursplanerna.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet föreskrivs att en skriftlig kvalitetsredovisning årligen ska upprättas som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts, en analys av och redogörelse för vilka åtgärder skolan avser vidta om målen inte har nåtts. För 2005-06 finns en kvalitetsredovisning som i en del avseenden innefattar detta. Dock har inte eleverna varit delaktiga i framtagandet av planen. Inspektörerna bedömer dock att det av redovisningen tydligare bör framgå resultat utifrån uppsatta mål, analys av orsaker och tydligare förslag på åtgärder för utveckling mot de nationella målen. Alla verksamheter på skolan bör redovisas. Kvalitetsredovisningen är sammanställd av rektorn utifrån skolornas utvärderingar. Inspektörerna kan vid sina besök se och höra lärare och elever beskriva hur de provar nya arbetssätt för att om möjligt ytterligare öka måluppfyllelsen. Med detta kan inspektörerna märka att ett kvalitetsarbete finns och utförs på skolan trots att det inte är inskrivet i kvalitetsredovisningen.

Inspektörerna bedömer att skolan måste göra eleverna delaktiga vid framtagandet av kvalitetsredovisningen. Kvalitetsredovisningen bör förbättras som helhet.

Ledning och intern kommunikation

Enligt läroplanen har rektorn det övergripande ansvaret för att för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn besöker sina skolor, deltar i skolornas konferenser och har insikt i och är till delar förtrogen med det arbete som utförs på skolorna. Rektorn gör egna bedömningar huruvida skolorna arbetar i enlighet med de nationella styrdokumentet och når de uppsatta målen. Rektorn bör dock enligt inspektörernas bedömning utveckla den pedagogiska ledningen samt vidga förtrogenheten på skolorna då det bland annat saknas vissa ämnen på skolorna och dessutom sammanställningar av elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen i årskurs 5. Rektorn har också fullt ansvar för att för att alla elever i behov av särskilt stöd får detta stöd.

Sammantaget och med hänsyn till de förbättringsområden som angivits bedömer inspektörerna att rektorns pedagogiska ledarskap och förtrogenhet på skolorna bör förbättras.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som ska erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Utbildningen i hem- och konsumentkunskap på skolorna ges inte i den omfattningen att eleverna får möjlighet att uppnå målen för årskurs 5. Inte heller ges eleverna möjlighet att uppnå målen för musik i årskurs 5 på Havdhems skola. Alla elever på Öja skola erbjuds inte elevens val. Inspektörerna bedömer att detta måste åtgärdas.

Personal

Alla lärare på skolorna har pedagogisk utbildning för den undervisning de bedriver. Personalen erhåller kompetensutveckling utifrån de områden skolan identifierat som utvecklingsområden. Inspektörerna bedömer att skolorna erbjuder eleverna god tillgång till personella resurser.

Vid inspektionen framkommer att skolledning och personal inte har erforderlig kunskap i vissa författningar som reglerar skolans verksamhet. Det gäller bland annat de författningar som reglerar skolans likabehandlingsplan, kvalitetsarbete och elevens val. Inspektörerna bedömer att rektorns och personalens kännedom om gällande föreskrifter kan förbättras.

Materiella resurser

Inspektörerna bedömer att tillgång till läromedel, lokaler, bibliotek och datorer ger eleverna förutsättningar för en ändamålsenlig undervisning.

Datum	Ort
2008-01-29	Stockholm

Tommy Bucht
Åsa Rehnberg